

## Ungdomar och ansvar - ungdomsbarometern – tolkning av resultaten

Moa Nilsson och Louise Solar (19-åringar från Kinna) har med kollektivtrafikens hjälp besökt 10 orter; Borås, Tranemo, Ulricehamn, Angered, Marstrand Kinna, Lidköping, Uddevalla, Skövde och Vänersborg för att fånga vad ansvar är och betyder för ungdomar idag. De har mött 88 ungdomar i åldrar mellan 12 och 21 år. Och bara därmed gjort en betydande insats för att sprida en viktig diskussion i regionen. Ansvariga för intervjuerna är företaget Hållbar Idé på uppdrag av CSR Västsverige. Handledare har varit Bert Ola Bergstrand, doktorand vid Handelshögskolan, Göteborgs Universitet. Projektledare från CSR Västsverige har varit Tomas Ekberg, Västra Götalandsregionen.

### Som man sår får man skörda!

Ansvar är en helt grundläggande fråga för ungdomar i dag. Det berör kärnfrågor i vardagen. Hur fungerande förhållanden utvecklas med vänner och familj, med betoning på hemmet. Det handlar om vilka möjligheter man kommer att få då man blir äldre. Att ta ansvar i dag ger förutsättningar för en ljus framtid. De som inte tar ansvar får problem. Det visar sig i klotter och vandalisering, droger och alkohol. Till detta kommer ofta miljön. Med den koppling till den egna nära vardagen som gäller handlar det då om utbredd antipati för nedskräpning och om mer generella formuleringar om att det är viktigt att ta ansvar för miljön.

Att ta ansvar handlar om att göra det som förväntas i den egna vardagen och kopplat till den egna personen, inte sällan i relation till de krav som den närmaste omgivningen ställer eller förväntas ställa. Det är i relationen till familj, vänner, husdjur och olika föreningsaktiviteter (ofta med koppling till lagidrott) som ansvaret visas upp i första hand. Och så förstås i skolan. Om människor inte agerar ansvarsfullt gentemot varandra kommer inte samhället att fungera. Intervjuats faller spontant denna kommentar på en öppen fråga om ansvar är viktigt. Ansvar är "fett viktigt" för ungdomar i dag.

I stort alla intervjuade ungdomar säger också att de tar ansvar. Tjejer tar mer ansvar än killar. Svaren får dock någon form av glöd och innehåll först när de lämnar hemmet och det ansvar som tas för att föräldrar eller andra närstående önskar det. När det handlar om att göra något man upplever som intressant och meningsfullt i samverkan med och för andra. De som tar extra ansvar är de som är engagerade och agerar för andras bästa. De som tar allra mest ansvar är de som ser till att något meningsfullt och bra händer. De blir uppenbara förebilder. Det gäller i närmiljön, i Sverige, i världen. Barack Obama nämns oftast som den som har och tar störst ansvar (God tvåa är kungen före statsministern). På hemmaplan är det dock (inte helt förvånande) de som har att ta ansvar för andras liv i vardagen så som brandmän sjukvårdspersonal och poliser som nämns ofta som de som tar extra ansvar, liksom nattvandrare. Det blir amerikanskt hjältemod.

Att skapa förutsättningar för engagemang är avgörande för möjligheten att ta ansvar. Känslan av delaktighet och sammanhang ger förutsättningar för att ta större ansvar.

### Utbrett engagemang

Resultaten ska dock inte tolkas som att ungdomar i Västra Götaland är inbundna navelskådare. När frågorna rör sig från vad man kommer att tänka på då man hör ordet ansvar - vad det betyder för en personligen - över till vilka som tar extra ansvar öppnar sig världen betydligt. Ofta finns ett engagemang för andra saker som rättvisa för människor, skydd av miljön och inte minst en rädsla för globala konflikter och krig. De lite äldre talar ofta om välgörenhet som viktigt. Och nämner olika organisationer inom den ideella sektorn. Det är FN och Röda Korset. Volontärarbete är ett ord som förekommer flitigt i svaren.

### **Tydlig bild av företagens ansvar**

Även om ansvar i huvudsak kopplas till de krav som ställs i närmiljön och definieras av vänner och familj finns i några fall en tydlig bild av vad man förväntar sig av ansvar från andra. Det gäller i första hand företagens ansvar. Det handlar om att stå upp för mänskliga rättigheter, att betala schyssta löner, att inte ha barnarbetare. Det handlar om att ta ansvar för produkter och produktionsprocesser. Det ska vara säkra trygga produkter som håller vad reklamen lovar. De ska vara tillverkade utan att ge onödiga avtryck på miljön. Det handlar dessutom om att behandla personal på ett bra sätt. Löner som är rimliga ska betalas och man ska kunna vara sjukskriven utan att drabbas allt för hårt.

När frågan gäller kommunen och statens ansvar blir svaren betydligt mer svävande, ofta felaktiga. Kunskaper om vad som är vad saknas. Sannolikt skulle frågan handlat om politikernas ansvar istället. De faktiska synpunkterna på områden med offentligt ansvar gäller dock i första hand också de mer näraliggande frågorna. Det är skolmat, resurser i skolan, fritidsgårdar som står i centrum. Det är närhetsprincipen som gäller. Okunskapen om vad det offentliga livet är och hur den svenska demokratin fungerar är dock ofta betydande.

### **Slutsatser**

Som framgått av undersökningen värdesätter ungdomar ett ansvarsfullt agerande. Ansvar är kort sagt viktigt. Hur ska man då bygga ett mer ansvarstagande samhälle? Delvis handlar det om en kunskapsfråga, att man får en bättre förståelse för varandras betydelse i samhällsbyggandet.

För att bygga ett attraktivt samhälle krävs det att resursbasen stärks, att man är lyhörd för vad människor egentligen värdesätter i sin vardag. Richard Florida ställer den viktiga frågan i sin trendsättande bok *The Rise of the Creative Class*, vad det är som egentligen spelar roll för människor i deras vardag. Det är svaren på dessa frågor som utgör grunden för hur man ser sig ett attraktivt samhälle, ett samhälle att verka i över tid.

För ungdomarna i denna studie är det tydligt att familjen står i centrum, att det handlar om att kunna känna sig trygg när man vandrar på gator och torg och att möjligheter också ges för individens egen utveckling. I grund och botten är ansvar en förtroendefråga.

Det mest frekventa svaret i studien på varför ansvar är viktigt var att "annars blir det kaos", samhället kommer inte fungera och att "man måste ju kunna lita på varandra". Följaktligen är det viktigt att ansvarfrågan synliggörs, att betydelsen av ansvarstagande lyfts fram i olika miljöer och sammanhang. I förlängningen leder detta till positiva spiraler där motivation till handlig genereras och ett byggande av ett attraktivt och uthålligt samhälle.

Och dessutom. Ungdomar verkar i allmänhet vara beredda att ta ansvar. Och de är beredda att ta betydligt mer och större ansvar om de ser vilka verktyg de ska använda för att bidra. Att bidra med kunskaper och med att peka på de verktyg ungdomar kan använda är en viktig framtidsfråga för ett väl fungerande och konkurrenskraftigt samhälle.

*Appendix. Ett antal citat för Er som inte har tid att bläddra igenom alla svar*

**Appendix: En sida lösryckta (ibland mer underhållande) citat:**

”Ansvar är viktigt i samhället, för att vi skall ha ett bra samhälle så måste alla samarbeta.”

”Man måste få prova att ta ansvar när man är ung så att man kan ta ansvar då man blir äldre och får mer att ansvara för.”

”Om inte ansvar fanns hade det blivit problem. Det hade inte heller blivit rent hemma.”

”... frågan är hur långt samhället kan gå med teknik och annat innan samhället slår revolt och vi har hamnat på ruta ett igen.”

”**Är ansvar viktigt?** Ja. Annars dör hästarna. **Tar du/ni ansvar?** Ja vi tar ansvar, både för oss själv och för våra hästar.”

”När man är 18 måste man ansvara över att inte åka fast i fartkontroller.”

”Skolorna tar mer ansvar, i alla fall mer än vad kommunen gör.”

Och en så här tydlig bild av företagens ansvar kan en 17 årig tjej ha:

”Jag tänker på alla olika positioner som finns i företaget, det är en massa olika typer av ansvarstagande. Alla har ansvar för någon del i företaget och för att framställa produkten. Allt måste gå rätt till i företaget, och för att allt skall gå rätt till så måste alla hjälpas åt att ta ansvar. Jag tänker på att företag som säljer produkter måste ta ansvar för hur produkten tillverkas. Jag tycker att det är extra viktigt då det är stora företag, som Nike till exempel, man skall inte ha barnarbete. Företagen skall ej lockas av att ta det billigaste alternativet då de skall köpa in varor till försäljning. De skall tänka på hur de framställs. Företagen skall ge kunden det som de utlovar och inte ha falsk marknadsföring.” Klara och tydliga besked!

”De hemlösa tar ansvar då de går runt och samlar ihop burkar och pantar dem, på det sättet är det bra att de hemlösa finns.”

”Jag har en kusin som har en del diagnoser, och för honom måste man ta ansvar för på ett annat sätt än andra barn.”

”**Finns det någon som inte tar ansvar?** Djuren kan inte ta ansvar.”

Ungdom 1: ”Vi ungdomar är bortskämda”. Ungdom 2: ”Men det hade inte skadat att vara mer bortskämd”

”Vissa klagade en del på kommunen och andra inte.”

”Trots att de som var på Marstrand kunde betraktas mer som rikemansfolk så kunde vi inte märka någon större skillnad på svaren mot vad ungdomar svarat på andra orter.”